

RĪGĀ

2021.gada 22.februārī
Nr.1-23/025_e

**Saeimas Juridiskās komisijas
Krimināltiesību politikas apakškomisijai**

Tieslietu ministrija

Paziņošanai e-adresē

Par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju labticīgajam
ieguvējam tiesiskā regulējuma problemātiku

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) pārstāv virkni finanšu iestāžu, tostarp kredītiestādes, kas sniedz kredītēšanas pakalpojumus, piemēram, izsniedzot hipotekāros kredītus nekustamā īpašuma iegādei.

Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas 2021.gada 23.februārī paredzēts izskatīt jautājumu par labticīgā ieguvēja aizsardzību gadījumos, kad manta tiek konfiscēta. Par šo jautājumu sniedzam Asociācijas viedokli.

2017.gada 8.martā Satversmes tiesa pasludināja spriedumu lietā Nr.2016-07-01 „Par Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas un 360. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam, 91.panta pirmajam teikumam, 92. un 105.pantam”. No minētā sprieduma izriet, ka cietušā tiesības ir jāaizsargā, atdodot izkrāpto īpašuma cietušajam, taču vienlaikus arī jāgarantē pienācīgi labticīgā ieguvēja tiesību aizsardzība – “īpašuma labticīgai ieguvējai vai labticīgai ķīlas ņēmējai, ir efektīvas iespējas prasīt zaudējumu atlīdzību”.

Tomēr jāatzīst, ka esošie tiesību aizsardzības līdzekļi nav efektīvi, jo tiesvedība par zaudējumu atlīdzināšanu pati par sevi ir smaga un ļoti laikietilpīga, bieži vien – neiespējama. Ir jāpastāv mehānismiem, kā aizsargāt labticīgo ieguvēju, kurš faktiski arī kļūst par cietušo, tostarp labticīga ieguvēja zaudējumu segšana no valsts budžeta (iespējams, speciāla fonda šādiem gadījumiem), lai pēc tam valsts varētu pretendēt uz kompensāciju (labticīgam ieguvējam izmaksātās kompensācijas apmērā) no vainīgas personas krimināllietas ietvaros.

Papildus tam esam novērojuši, ka gadījumos, kad ķīlas devējs ir atzīts par aizdomās turētu personu un nekustamajam īpašumam ir uzlikts arests (arestam ir prioritāte attiecībā pret ķīlu), procesa virzītājs neņem vērā tam iesniegto informāciju. Piemēram, ka īpašums ir iegādāts par (aizdevuma) kredītiestādes līdzekļiem, kuriem ir legāla izcelsme un aizdevums nav atmaksāts. Šādos gadījumos nav izdevies panākt, ka mantu atbrīvo no aresta, jo valda uzskats, ka, ja par kredītu, tostarp, pirmo iemaksu ir maksāts no, iespējams, noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem, ir atzīstams, ka manta ir iegūta noziedzīgi. Piemēram, ja nekustamais īpašums ir iegādāts par 100 000 euro, pirmā iemaksa ir bijusi 15%, jau samaksāti ir 5% no pamatsummas, tad tik un tā konfiscē arī atlikušos 80% un kreditora intereses neņem vērā. Vēl absurda situācija veidojas, ka arests tiek uzlikts, piemēram, uz kredītiestādes meitas sabiedrībai piederoša lizinga auto (operatīvais lizings) tās lietotāja likumpārkāpumu dēļ. Visticamāk, šis auto arī tiks konfiscēts.

Nemot vērā iepriekšminēto, aicinām Saeimas apakškomisiju un Tieslietu ministriju neveikt likumā grozījumus tikai un vienīgi balstoties uz vienu medijos izskanējušu gadījumu. Proti, ka cietušais ir valsts, jo cietušajam nav mantinieku, un tā rezultātā nonākt pie risinājuma, ka tādos gadījumos īpašums paliek labticīgajam ieguvējam. Šādi tiktu risināti tikai daži specifiski gadījumi, lai gan ir vajadzīgs visaptverošāks risinājums.

Asociācija norāda, ka neatkarīgi no tā vai tiek atbalstīta ideja par speciāla fonda veidošanu, kura mērķis būtu apmierināt cietušo personu zaudējumu atlīdzinājumu, vienlaikus būtu nepieciešams kompleksi risināt jautājumu par cietušā un labticīgā ieguvēja tiesību aizsardzību, paredzot šādas izmaiņas tiesību regulējumā:

- a. Nosakot īsu noilguma termiņu, kurā īpašnieks, no kura ir izkrāpts aktīvs, var vērsties policijā ar iesniegumu par kriminālprocesa uzsākšanu. Tikai šajā laikā īpašniekam būtu tiesības pretendēt uz aktīva atgriešanu un hipotēku dzēšanu.
- b. Būtu nepieciešams paredzēt, ka zemesgrāmatu lietošanā tiek ieviesti brīdinoši/informatīvi riska indikatori, ja iepriekš īpašumtiesību pārejā izmantoti paaugstināta riska instrumenti attiecībā uz krāpšanu (universālpilnvara, privāts darījums bez notāra iesaistes, privāts testaments, vairāku īpašnieku maiņa īsā laika posmā utt.), kas norādītu, ka jaunajam pircējam un kreditoram noteikti būtu jāveic papildu izpēte.
- c. Policijai pēc kriminālprocesa ierosināšanas nekavējoties ir jāuzliek arests aktīvam, nenovilcinot šo procesu. Tā tiktu panākts, ka vismaz mazākā daļā gadījumu, aktīvs tiek atsavināts tālāk labticīgajam ieguvējam.
- d. Hipotekārajam kreditoram un arī līzings kompānijām būtu jābūt piešķirtam speciālam statusam kriminālprocesā, kas ļautu savas tiesības aizstāvēt un iesaistīties kriminālprocesā aktīvāk nekā tas ir pašlaik. Pašlaik šāda procesuāla statusa nav un, piemēram, hipotekārais kreditors, ir tiesīgs tikai iesniegt paskaidrojumus un pierādījumus par to, ka mantas izcelsme ir bijusi likumīga, kas ir acīmredzami nepietiekami.
- e. Ja aktīvs tiek atzīts par noziedzīgā ceļā iegūtu mantu un kriminālprocesa ietvaros to būtu jāatdod atpakaļ likumīgajam īpašniekam, tad personai (labticīgajam ieguvējam), no kuras aktīvu izņem, ja viņa nav saistīta ar noziedzīgo nodarījumu, būtu kriminālprocesa ietvaros jāparedz tiesības iegūt cietušās personas statusu un vienlaicīgi prasīt kompensāciju no vainīgām personām.
- f. Būtu jāpastiprina Kriminālprocesa likumā un Krimināllikumā Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā pret transnacionālo organizēto noziedzību 12.panta ceturtajā daļā atrunāto, ka *“gadījumā, ja noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir sajaukti ar īpašumu, kas iegūts no likumīgiem avotiem, tad šis īpašums, neierobežojot nekādas tiesības, kas attiecas uz aresta uzlikšanu vai izņemšanu, ir pakļaujams konfiskācijai līdz sajaukto līdzekļu aprēķinātajai vērtībai”*. Tādējādi jāpanāk regulējums, ka tad, ja aktīvā ir ieguldīti gan prettiesiskā ceļā iegūtie līdzekļi, gan tiesiskā ceļā iegūtie līdzekļi (piemēram, kredītiestādē saņemti līdzekļi), tad šie līdzekļi būtu jāsadala – nelikumīgā daļa pāriet valstij, bet likumīgā – kreditoram.

Kā papildu aizsardzība gan labticīgajam ieguvējam, gan hipotekārajam kreditoram varētu būt arī nekustamā īpašuma apdrošināšana, izmaksājot labticīgajam ieguvējam vai hipotekārajam kreditoram zaudējumu atlīdzību saistībā ar noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju un nodošanu tās sākotnējam īpašniekam. Tomēr šobrīd mums nav informācijas, vai apdrošināšanas tirgus šādu pakalpojumu varētu piedāvāt un par kādām izmaksām.

Vēršam uzmanību uz to, ka gadījumā, ja netiks pārskatīts spēkā esošais tiesiskais regulējums un prakse, tad paredzams nekustamo īpašumu darījumu apjoma samazinājums, būs jātērē ievērojami resursi visu ar īpašumu saistīto iepriekšējo darījumu padziļinātai izpētei, kā arī kredītešanas apjoma tālāks pieaugums ir mazticams. Jau šobrīd novērojama klientu papildu

interese par labticīgā ieguvēja pienācīgu aizsardzību un iespējamu mantas konfiskāciju, ņemot vērā medijos izskanējušo informāciju.

Ar cieņu

valdes loceklis

Jānis Brazovskis

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Armands Onzuls, armands.onzuls@financelatvia.eu